

Nr 231.

Ankom till riksdagens kansli den 21 juni 1943 kl. 11 f. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1943/44 till skjutfält för Bergslagens artilleriregemente m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(1:a avd.)

I propositionen nr 250 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 30 april 1943, föreslagit riksdagen att till Skjutfält för Bergslagens artilleriregemente m. m. såsom kapitalinvestering i försvarsväsendets fastighetsfond, arméförvaltningens delfond därav, å riksstaten för budgetåret 1943/44 anvisa ett investeringsanslag av 1,160,000 kronor.

I samband med propositionen har utskottet till behandling förehaft följande motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr E. Åqvist m. fl. (I: 289) och den andra inom andra kammaren av herr H. Allard m. fl. (II: 409), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta lämna utan bifall förenämnda proposition i vad den avser skjutfält åt Bergslagens artilleriregemente med begäran om förnyad förutsättningslös utredning i frågan;

dels två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr H. Sten m. fl. (I: 290) och den andra inom andra kammaren av herr A. Jansson i Hällefors m. fl. (II: 410), i vilka hemställts, att det föreslagna beloppet för ersättning till arrendatorerna för tvångsförflyttningen höjes från 100,000 till 150,000 kronor, att medelsbehovet för anordnande av skjutfält för Bergslagens artilleriregemente beräknas till 950,000 kronor, och att till skjutfält för Bergslagens artilleriregemente m. m. å riksstaten för budgetåret 1943/44 anvisas ett investeringsanslag å 1,210,000 kronor;

dels ock en inom andra kammaren av herr W. Sundström i Skövde m. fl. väckt motion (II: 384) däri hemställts, att riksdagen måtte vid behandlingen av förenämnda proposition beakta vissa av motionärerna anförda synpunkter av innebörd, att en för Göta trängkår nu använd skjutbana skulle nedläggas och den för banan utnyttjade marken försäljas till Skövde stad samt att två nya skjutbanor skulle anläggas.

Beträffande de skäl, motionärerna anført till stöd för sina framställningar, får utskottet hänvisa till motionerna II: 409, II: 410 och II: 384.

Av statsrådsprotokollet inhämtas följande.

Skjutfält för Bergslagens artilleriregemente. Verkställd utredning i fråga om anskaffande av skjutfält för Bergslagens artilleriregemente har omfattat ett stort antal områden. Endast tre av samtliga rekognoscerade platser har ansetts kunna komma i fråga för ändamålet, medan övriga förslag av ekonomiska eller andra skäl befunnits vara ogenomförbara.

Av till förvärv ifrågasatta områden är ett beläget i trakten av Villingsberg & Kilsbergen, medan de båda övriga äro belägna i trakten av Älvdalen i norra Dalarna respektive Hede i Härjedalen.

Vissa uppgifter, som kunna vara av intresse för bedömande av de tre alternativen, framgå av följande tablå.

	Villingsberg	Älvdalen	Hede
Areal (hektar)			
domänverket	10,182	12,275	12,395
enskilda	64	148	—
Bebyggelse	35 skogsjordbruk,	ingen	2 skogsjord-
Avstånd till Kristinehamn (landsväg)	1 kronojägarbostad m. m. 30 km	350 km	bruk m. m. 500 km

Av Villingsbergsområdet, beläget inom kronoparkerna Villingsberg, Garp-hyttan och Tysslinge, utgöras cirka 6,600 hektar av produktiv skogsmark, till största delen bevuxen med medelålders barrskog, medan omkring 3,500 hektar utgöras av impediment och vatten och 380 hektar av inägor.

Arméförvaltningens fortifikationsstyrelse, som av arméchefen anmodats vidtaga åtgärder för förläggande av skjutfältet till trakten av Villingsberg, har till en början anfört bland annat följande.

I anledning av arméchefens uppdrag hade fortifikationsstyrelsen i skrivelse den 8 januari 1943 till domänstyrelsen anhållit om yttrande, dels huruvida från domänstyrelsens sida något funnes att erinra emot en avgiftsfri upplåtelse till lantförsvaret av Villingsbergsområdet, begränsat på sätt fortifikationsstyrelsen tidigare föreslagit, dels ock, därest så icke vore fallet, huruvida domänstyrelsen ville åtaga sig att söka träffa erforderliga uppgörelser med i ärendet berörda arrendatorer och andra enskilda ägare av byggnader inom området, under förutsättning att därvid till domänstyrelsens förfogande ställdes ett belopp av (750,000 + 116,400 =) 866,400 kronor. Rörande beräkandet av detta belopp hade fortifikationsstyrelsen i skrivelsen anfört följande: Enligt den av skogstaxatorn Mård den 30 juli 1942 upprättade promemorian angående reducering av de av domänstyrelsen tidigare gjorda kostnadsberäkningarna för ianspråktagande av mark för artilleriskjutfält vid Villingsberg kunde de i anledning av områdets ianspråktagande såsom skjutfält uppkommande förlusterna beräknas till sammanlagt 3,508,095 kronor, varav 2,846,595 kronor för domänverket, 427,500 kronor för Aktiebolaget Statens Skogsindustrier och 234,000 kronor för enskilda. Förlusterna för domänverket innefattade 1,722,675 kronor för nedsatt virkesvärde, 29,500 kronor för bortfallande arrenden för jakt och fiske, 1,000,000 kronor för värdet av skogsjordbruk och tomter inom målområdet, 4,420 kronor för utfartsvägar för skogsjordbruk inom utrymningsområdet samt 90,000 kronor för ersättning till arrendatorer av skogsjordbruk för tvångsflyttning. Vid sammanträde å fortifikationsstyrelsen hade

Mård senare uppgivit, att av beloppet 1,000,000 kronor för värdet av skogsjordbruk och tomter inom målområdet 650,000 kronor motsvara domänverkets kostnader för uppförande av erforderliga nybyggnader i stället för sådana inom målområdet, som måste nedläggas. Av de såsom förlust för domänverket upptagna beloppen skulle således (650,000 + 90,000 =) 740,000 kronor, avseende kostnader för uppförande av erforderliga nybyggnader samt ersättning till arrendatorer för tvångsflyttning, motsvara domänverkets direkta utgifter, samt återstoden eller sammanlagt 2,106,595 kronor kapitaliserade värdet av domänverkets minskade inkomster. Av dessa belopp syntes blott det förstnämnda å 740,000 kronor böra ersättas. Med hänsyn till att i beloppet 90,000 kronor icke inräknats eventuella ersättningar till arrendatorer för förtidigt upphörande av deras arrenden, syntes det fortifikationsstyrelsen erforderligt att detta belopp höjdes till 100,000 kronor, i anledning varav den summa, som för täckande av domänverkets direkta utgifter borde ställas till domänstyrelsens förfogande, beräknades till sammanlagt 750,000 kronor. — Vad anginge den för Aktiebolaget Statens Skogsindustrier beräknade förlusten å 427,500 kronor syntes denna vara av art att icke böra ersättas, enär något kontrakt mellan domänverket och bolaget med förpliktelse för domänverket att leverera viss minimimängd virke icke förefunnos. — Beträffande värdet av enskildas byggnader å statens mark, kunde detta enligt Mård beräknas till omkring 97,000 kronor. Med hänsyn till sannolikheten av att expropriationsförfarande i flera fall kunde bliva erforderligt, borde detta belopp ökas med 20 procent till 116,400 kronor. — Slutligen hade fortifikationsstyrelsen föreslagit vissa huvudvillkor för dispositionsrätten till det ifrågasatta området.

I skrivelse till fortifikationsstyrelsen den 14 januari 1943 hade domänstyrelsen dels meddelat, att domänstyrelsen, om tvingande skäl påkallade skjutfältets förläggning till Villingsbergsområdet, vore beredd att mot en engångsersättning av 650,000 kronor låta uppföra erforderliga nybyggnader i stället för vissa inom utrymningsområdet befintliga byggnader, vilka då ej längre kunde användas för avsett ändamål, dels ock förklarar sig icke vilja undandraga sig att med av frågan berörda arrendatorer inom området söka träffa avtal om skälig ersättning för förtidigt upphörande av gällande arrendekontrakt ävensom att ombesörja lösöfen eller föranstalta om expropriation av enskilda tillhöriga byggnader inom området, under villkor att fortifikationsstyrelsen bestredde kostnaderna för ifrågavarande uppgörelser och åtgärder.

Vad anginge den beräknade förlusten för Aktiebolaget Statens Skogsindustrier hade domänstyrelsen — med förmålan att den bolaget tillhöriga sågen vid Valåsen, vars uppförande krävt stora kostnader, vore anlagd för förädling av i huvudsak från kronoparken Villingsberg fallande virke, att för utvidgning och modernisering av anläggningen under senare år investerats betydande kapital, som beräknats kunna förräntas och amorteras under förutsättning att sågen utöver från andra kronans skogar levererat virke tillfördes timmer från kronoparken Villingsberg till den mängd som normalt kunde uttagas därifrån, samt att domänstyrelsen med bolaget för varje år träffade avtal om de priser, som skulle gälla vid leverans till sågen av allt det timmer från kronoparken som beräknades under året hemfalla till avverkning — förklarar sig anse, att bolaget borde för genom skjutfältsanläggningen orsakade förluster tillgodoföras ersättning med förut angivet belopp 427,500 kronor.

Fortifikationsstyrelsen har vidare, under framhållande, att av samtliga rekognoscerade områden ur militär synpunkt endast områdena vid Villingsberg, Älvdalen och Hede i och för sig syntes vara lämpliga som artilleriskjutfält. anført följande.

För ett i Kristinehamn förlagt artilleriregemente syntes med hänsyn till de stora avstånden till Älvdalen och Hede Villingsbergsalternativet otvivelaktigt vara att föredraga. Vad anginge kostnaderna för anordnande av skjutfält å de tre ifrågakvarande områdena, syntes engångskostnaderna för Villingsberg bliva väsentligt högre än för Älvdalen och Hede. Däremot syntes i längden Villingsbergsalternativet ställa sig billigare än de båda övriga. Därutöver syntes böra bemärkas den möjligheten, att, därest frågan om artilleriets skjutskolas förflyttning från Skillingaryd till Bergslagens artilleriregementes skjutfält, vilken åtgärd syntes lämplig, upptoges till avgörande, Hede och Älvdalen av militära skäl icke syntes kunna komma i fråga, medan däremot Villingsberg vore lämpligt, samt att vid sådant förhållande Bergslagens artilleriregemente i viss mån skulle kunna begagna sig av för skjutskolan uppförda byggnader i Villingsberg, varigenom kostnaderna för byggande av barackläger å fältet för Bergslagens artilleriregemente kunde nedbringas. I anledning av vad sålunda anförts ville fortifikationsstyrelsen för sin del förorda skjutfältets förläggande till Villingsbergsområdet.

Vad anginge kostnaderna för detta områdes ianspråktagande hade dessa av domänstyrelsen enligt ovan numera beräknats till 3,508,095 kronor, varav belöpte 2,846,595 kronor å domänverkets förluster, 234,000 kronor å förluster för enskilda samt 427,500 kronor å förluster för Aktiebolaget Statens Skogsindustrier. Samtliga dessa förluster syntes dock icke vara av art att böra ersättas. Av domänverkets förluster syntes, enligt vad som anförts i fortifikationsstyrelsens ovan refererade skrivelse till domänstyrelsen av den 8 januari 1943, blott 750,000 kronor, motsvarande domänverkets direkta utgifter, böra ersättas, medan återstoden enbart representerade kapitaliserade värdet av domänverkets minskade inkomster. Av den beräknade förlusten för enskilda å 234,000 kronor belöpte 97,000 kronor å värdet av enskildas byggnader å statens mark, 110,000 kronor å flyttning av kraftledning och 27,000 kronor å inlösen av tvenne Latorps Aktiebolag tillhöriga allmänningar. Med hänsyn till sannolikheten av att expropriationsförfarande i flera fall komme att bliva erforderligt, syntes beloppen 97,000 kronor och 27,000 kronor böra ökas med 20 procent till 116,400 kronor respektive 32,400 kronor. Beträffande den elektriska kraftledningen syntes tills vidare, i avvaktan på ytterligare utredning rörande nödvändigheten av en förflyttning, några medel icke böra beräknas. De sammanlagda kostnaderna för täckande av enskildas förluster skulle alltså uppgå till $(116,400 + 32,400 =) 148,800$ kronor eller i runt tal 150,000 kronor. Vad slutligen anginge den beräknade förlusten för Aktiebolaget Statens Skogsindustrier vore fortifikationsstyrelsen av den uppfattningen, att i förevarande fall någon juridisk skyldighet icke föreläge för staten att utgiva ersättning för de förluster, som eventuellt kunde åsamkas bolaget på grund av att viss del av kronoparken Villingsberg toges i anspråk för militärt ändamål. Frågan huruvida bolaget av billighetsskäl likväl borde beredas någon ersättning syntes fortifikationsstyrelsen icke böra upptagas till prövning i nu förevarande sammanhang. — Enligt vad sålunda anförts beräknade fortifikationsstyrelsen således de sammanlagda kostnaderna för markområdets ianspråktagande till $(750,000 + 150,000 =) 900,000$ kronor.

Under återopande av det anförda har arméförvaltningens fortifikationsstyrelse hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för anordnande av artilleriskjutfält för Bergslagens artilleriregemente å det i ärendet närmare omförmälda området vid Villingsberg anvisa tillhoppa 900,000 kronor.

Fritidsutredningen, som yttrat sig i ärendet, har bland annat erinrat, att utredningen funnit kronoparkerna Garphyttan, Tysslinge och Villingsberg,

vilka utgjorde kärnan av Kilsbergen, mycket lämpliga såsom fritidsreservat samt föreslagit, att dessa kronoparker skulle avsättas till riksallmänning.

Med skrivelse den 18 mars 1943 har arméförvaltningens fortifikationsstyrelse till Kungl. Maj:t överlämnat en till styrelsen från Lekens fiske- och naturvårdsförening inkommen skrift, vari föreningen framhållit vissa olägenheter ur naturskydds- och fritidssynpunkter, därest skjutfältet förlades till Villingsberg.

Från Hidinge, Knivsta och Kvistbro kommuner i Örebro län ha framställningar inkommit avseende kompensation för de skatteförluster, som genom skjutfältets förläggande till Kilsbergen komme att åsamkas kommunerna.

Departementschefen har anfört följande.

De i arméorganisationen ingående artilleriförbanden äro i behov av lämpliga skjutfält för att kunna på tillfredsställande sätt utbilda sin personal. Dessa områden måste vara dimensionerade efter verkningsgraden hos de vapen, som skola komma till användning, och även uppfylla vissa fordringar i avseende å terrängens beskaffenhet. För att truppförbandens förflyttningar vid övningskjutningar icke skola taga onödig tid i anspråk och kräva alltför stora kostnader är det vidare av vikt, att skjutfälten icke ligga alltför avlägset från förbandens förläggningssorter.

Den tekniska utvecklingen har medfört en avsevärd utökning av artilleripjäsernas skottvidd liksom även av projektilernas sprängkraft och har i samma mån försvårat möjligheterna att anskaffa skjutfält, som uppfylla de därigenom alltmera ökade kraven på ur utbildnings- och säkerhetssynpunkt erforderligt yttnehåll. De omfattande undersökningar, som verkstälts i samband med förevarande och andra liknande frågor om förvärv av mark för försvarsväsendets räkning, giva fog åt uttalandet, att det icke någonstades i vårt land inom rimligt avstånd från armétruppförbandens förläggningssorter torde vara möjligt att utan betydande kostnader eller sociala och andra olägenheter reservera lämpliga markområden av den omfattning, varom här är fråga. Bedömandet av frågor av denna art måste därför självfallet få formen av en avvägning mellan å ena sidan de skäl som tala för markområdets ianspråktagande som skjutfält och å andra sidan de olägenheter av nyss antydd art, som därigenom komma att uppstå.

Den utredning rörande lämplig plats för ett för Bergslagens artilleriregemente avsett skjutfält, som numera verkstälts, har givit vid handen, att av samtliga undersökta områden blott tre, nämligen områdena vid Villingsberg, Älvdalen och Hede, ansetts i och för sig godtagbara, medan övriga förslag av ekonomiska och andra skäl måst uteslutas. De militära myndigheterna ha bestämt avstyrkt skjutfältets förläggande till Älvdalen eller Hede, enär dessa platser ansetts vara för avlägset belägna för att med fördel kunna utnyttjas för här ifrågavarande ändamål. Av sistnämnda båda platser har dock Älvdalen ansetts förhållandevis minst ofördelaktigt. Den ytterligare utredning rörande Älvdalernalternativet, som jag låtit verkställa, har emellertid bekräftat, att området — som i och för sig måste anses väl lämpat såsom skjutfält och måhända under andra betingelser kan behöva tagas i anspråk för militära ändamål — icke bör ifrågakomma såsom skjutfält för i mellersta Sverige stationerade förband. Av de områden, som ansetts kunna i detta sammanhang komma under bedömning, återstår sålunda endast Villingsbergsområdet.

Frånsett två jämförelsevis obetydliga områden behöver i detta fall endast staten tillhörig mark tagas i anspråk. Avståndet till Bergslagens artilleriregementes förläggningssort är endast omkring 30 kilometer, och kommunikatio-

nerna med övriga delar av landet äro jämförelsevis goda. Terrängen är i stort sett lämplig för artilleriskjutningar, varjämte inom området goda vägar och broar finnas anlagda. Möjlighet finnes att samtidigt skjuta på många platser, vilket är en förutsättning för anordnande av förbandsskjutningar. Goda kulfång finnas även för pansarvärnsvapen, varjämte området i dess helhet öppnar tillgång till hård och svårframkomlig och därför ur övningssynpunkt lämplig svensk skogsterräng. Genom att området ligger intill Bofors skjutfält ernås vidare såsom av det föregående framgår vissa fördelar. Som helhetsomdöme kan sägas, att detta alternativ innebär en god lösning av den föreliggande frågan om anskaffande av skjutfält för Bergslagens artilleriregemente.

De olägenheter, som uppkomma genom områdets ianspråktagande för fältskjutningsändamål, kunna sammanfattas på följande sätt. Domänverket kommer att åsamkas förluster på grund av i samband med skjutningarna uppkommande skador å virket från målområdet, som till större delen är bevuxet med skog. Indirekt befaras även Aktiebolaget Statens Skogsindustrier komma att träffas av förluster, enär bolaget baserat industrianläggningen i Valåsen huvudsakligen på avverkningarna från Villingsbergsreviret. Vissa sociala olägenheter bliva ofrånkomliga, enär ett antal inom det föreslagna utrymningsområdet belägna skogsjordbruk måste nedläggas och arrendatorerna förflyttas till utom området belägna nya bostäder, vilka endast i undantagsfall torde kunna förenas med jordbruk. Det område, som avses skola tagas i anspråk, ligger inom ett för friluftssändamål utnyttjat område, och det befaras, att området icke skall kunna i fortsättningen i lika hög grad som tidigare utnyttjas för sådant ändamål.

För att i möjligaste mån minska såväl sistnämnda olägenheter som förlusterna för domänverket ha olika möjligheter att ytterligare reducera områdets areal varit föremål för prövning. Ett förslag från domänstyrelsens sida att undantaga vissa områden dels utmed landsvägen från Villingsberg och österut, dels i fältets nordöstra del för att därigenom möjliggöra ett bibehållande av ett antal skogsjordbruk och en kronojägarbostad m. m. har emellertid avstyrkts av vederbörande militära myndigheter. Ehuru ur ekonomisk synpunkt en dylik åtgärd framstår såsom önskvärd, har jag vid mina överväganden på denna punkt kommit till den uppfattningen, att en ytterligare beskärning av området utöver vad av fortifikationsstyrelsen förordats skulle avsevärt minska områdets användbarhet såsom skjutfält och därför icke är att förorda. Dessutom skulle ett avskiljande av förstnämnda område nödvändiggöra vägranläggningar till större kostnader än värdet av å området befintliga byggnader. Såsom av redogörelsen i det föregående framgår är det icke heller möjligt att i vidare mån än vid områdets utstakande redan skett räkna med utnyttjande jämväl av det närbelägna Boforsfältet. Vid avgränsningen av området har nämligen förutsatts, att Boforsfältet, som är relativt smalt och därför lämpar sig väl för precisionsskjutningar men icke alls för fältmässiga skjutningar i förband, skall utnyttjas såsom säkerhetsområde för den av kronan disponerade fältskjutningsterrängen. I detta sammanhang torde böra framhållas, att Boforsbolaget nyligen förvärvat det mellan bolagets skjutfält och det föreslagna artilleriskjutfältet belägna, tidigare i enskild ägo varande området norr om sjöarna Elgsimmen och Ymningen. Enligt inhämtad uppgift avser bolaget att tills vidare behålla området i fråga, vilket förhållande ur säkerhetssynpunkt måste anses vara fördelaktigt för både kronan och bolaget.

Fritidsutredningen har i sitt yttrande i ärendet framhållit, att över en tredjedel av de berörda kronoparkerna skulle förlora sitt huvudsakliga värde såsom fritidsområde, om skjutfältet förlägges till Villingsberg. Liknande

synpunkter ha anförts av Örebro stad och Lekens fiske- och naturvårdsförening.

För egen del vill jag framhålla, att det ur allmän synpunkt givetvis är av betydelse att områden av detta slag i möjligaste mån kunna disponeras för fritidsändamål. Jag kan emellertid icke värja mig för intrycket att de farhågor, som ur dessa synpunkter framställts i fråga om Villingsbergsområdets ianspråktagande, äro i väsentlig grad överdrivna. Såsom fritidsutredningen framhållit skulle det för skjutfältsändamål avsedda området komma att innefatta omkring en tredjedel av den sammanlagda arealen inom kronoparkerna Villingsberg, Garphyttan och Tysslinge. Vid sidan av kronoparkerna finnas emellertid stora arealer i enskild ägo, som även kunna utnyttjas såsom fritidsområden. Det planerade skjutfältet innefattar i själva verket mindre än en femtedel av Kilsbergens sammanlagda yta. Terrängen därstädes är delvis idealisk för friluftsliv och ett flertal rast- och sportstugor och liknande anläggningar ha därför uppförts för att stimulera friluftsentresset. Dessa anläggningar äro emellertid belägna utom det planerade skjutfältsområdet, vars marker delvis torde vara av sekundär betydelse i här ifrågavarande avseende. Vad särskilt beträffar villa- och sportstugeägarna vid sjön Leken torde dessa icke komma att i större omfattning beröras av förslaget, enär gränsen till fältet avses att dragas omedelbart norr om sjön. Vidare torde böra framhållas att det område, som huvudsakligen kommer att lida skador genom skjutningarna, det s. k. målområdet, endast utgör en jämförelsevis liten del av skjutfältet i sin helhet, medan däremot övriga delar av fältet under sön- och helgdagar torde kunna utnyttjas för friluftsliv i samma utsträckning som tidigare.

Under återopande av det anförda finner jag mig böra tillstyrka, att det av fortifikationsstyrelsen föreslagna området å Kilsbergen om tillhoppa 10,546 hektar tages i anspråk såsom skjutfält för Bergslagens artilleriregemente. Beträffande formerna härför torde följande böra framhållas.

De villkor beträffande upplåtelse av den under domänstyrelsens förvaltning varande delen av området, som enligt det föregående föreslagits av fortifikationsstyrelsen och efter mindre justeringar godkänts av domänstyrelsen, torde kunna godtagas såsom grund för upplåtelsen. Emellertid torde det bliva nödvändigt att — efter vederbörligt avstyckningsförfarande — överföra vissa områden närmast Villingsbergs herrgård, där erforderlig bebyggelse lämpligen synes böra komma till stånd, till lantförsvarets förvaltning, medan återstoden bör kvarstå under domänstyrelsens förvaltning men upplåtas med nyttjanderätt till försvaret. Skogsskötseln å området bör givetvis handhas av domänverket med de inskränkningar i fråga om avverkningar, huggningstider, körningar o. s. v., som föranledas av områdets användning för militärt ändamål. En uppgörelse i dessa frågor bör träffas mellan fortifikations- och domänstyrelserna, därvid särskilt bör uppmärksammas nödvändigheten av att domänverket tillförsäkras möjlighet att under vissa sammanhängande perioder av vintersäsongen verkställa avverkningar och transporter utan att störas av skjutningar. I detta sammanhang vill jag framhålla, att jag med stöd av under hand införskaffad utredning anser mig kunna räkna med att skjutfältets tillkomst icke kommer att medföra någon minskning av tillgången på arbete för de skogstorpore m. fl. som nu äro bosatta på området men efter dess tillkomst måste bosätta sig utanför skjutfältet. Domänverket torde nämligen komma att även i fortsättningen i betydande utsträckning taga deras arbetskraft i anspråk, vartill kommer att även sedan artilleriskjutfältet utbyggt ständigt behov av arbetskraft kommer att förefinnas för underhåll av vägar, skyddsrum, byggnader och målmateriel m. m. samt för röjningsarbeten och dylikt. Det kan därför förutsättas, att de personer, som nu äro bosatta inom det berörda området, skola kunna beredas tryggad tillgång till arbete.

Jag övergår härefter till de med förslaget genomförande förknippade ekonomiska frågorna men ber då att inledningsvis få beröra ett därmed i viss mån sammanhängande spörsmål, nämligen frågan om förflyttning av artilleriets skjutskola från Skillingaryd till det nya skjutfältet. Såsom inspektören för artilleriet i sin förut berörda skrivelse den 7 september 1942 till arméchefen framhållit, kan det i längden icke anses tillfredsställande, att skjutskolan skall vara hänvisad till Skillingaryds skjutfält, vars areal endast uppgår till cirka 5,000 hektar. Några möjligheter att utvidga fältet torde knappast föreligga. Det är för närvarande icke möjligt, att därstädes anordna alla slags skjutningar, som äro erforderliga för en högre artilleristisk utbildning. Villingsbergsfältet däremot erbjuder goda möjligheter därtill. Artilleriskjutskolan och Bergslagens artilleriregemente kunna utföra sina skjutningar oberoende av varandra eftersom regementets större skjutningar icke till tiden sammanfalla med skjutskolans. — I skrivelse den 2 mars 1943 har fortifikationsstyrelsen gjort framställning om en dylik förflyttning av artilleriskjutskolan samt åskat medel för påbörjande av vissa byggnadsarbeten vid Villingsberg.

Även jag anser, att frågan om artilleriskjutskolans förflyttning bör tagas under övervägande men är för närvarande icke beredd taga slutlig ställning härtill. Ett avgörande i ena eller andra riktningen torde emellertid icke behöva inverka på skjutfältets storlek utan berör endast frågan om anvisande av medel för uppförande å skjutfältet av förläggningslokaler m. m. Som det är min avsikt att framdeles i annat sammanhang återkomma till byggnadsfrågan, torde tills vidare spörsmålet om skjutskolans förflyttning få lämnas öppen.

Beträffande åter frågan om de ersättningar, som böra beräknas i samband med att området tages i anspråk såsom skjutfält, finner jag desamma böra uppdelas i tre huvudgrupper, nämligen ersättningar till domänverket, ersättningar till enskilda samt ersättningar till statens skogsindustrier. Vad den förstnämnda gruppen angår synes intet vara att erinra gentemot fortifikationsstyrelsens beräkningar, vadan beloppet i sin helhet torde kunna approximativt beräknas till 750,000 kronor. Ej heller i fråga om den andra gruppen — utgifterna i denna del ha såsom av det anförda framgår beräknats till 150,000 kronor — finner jag anledning till erinran, men anser, att de till förvärv föreslagna allmänningarna efter förvärvet — i enlighet med de principer för nyttjanderätten för området i övrigt, som jag i det föregående angivit — böra i sinom tid överföras till statens domäners fond. Någon ändring i anslagsanvisningen torde dock icke böra föranledas härav. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela de i fråga om de angivna markdispositionerna erforderliga bokföringsföreskrifterna; eventuellt uppkommande kapitalförluster synes lämpligen böra täckas över fonden för oreglerade kapitalmedelsförluster. Beträffande ersättningen till statens skogsindustrier finner jag det i det närmaste ogörligt att med någon grad av säkerhet beräkna de förluster, som genom skjutfältets anläggande kunna komma att drabba bolaget. Domänverket torde icke komma att fortsättningsvis kunna leverera samma kvantitet fullgott virke från Villingsbergsreviret till bolagets sågverk som tidigare, men om och i så fall i vilken uträkning sågverkets drift kommer att därav påverkas torde det ännu vara för tidigt att yttra sig. Jag är för närvarande icke beredd att taga ställning till frågan huruvida ersättning bör beredas bolaget.

Slutligen torde böra erinras, att från vissa av skjutfältet berörda eller i dess närhet belägna kommuner inkommit framställningar om kompensation för eventuellt uppkommande skatteförluster. Framställningarna från Knivsta och Kvistbro kommuner torde kunna lämnas helt ur räkningen, då dessa kommuner icke till någon del beröras av det nu aktuella förslaget. Däremot

är förhållandet ett annat beträffande Hidinge och Tysslinge socknar. En preliminär utredning har givit vid handen, att de förluster, som kunna beräknas uppkomma, äro svårberäkneliga, särskilt som vissa skatteökningar jämväl måste beräknas i samband med ökad inflyttning, förbättrad omsättning i affärer o. s. v. Förlusterna torde dock under alla förhållanden vara obetydliga i förhållande till kommunernas samlade skatteintäkter. Jag anser mig därför icke böra räkna med några ersättningar i förevarande hänseende.

I enlighet med det anförda beräknar jag medelsbehovet för anskaffande av skjutfält för Bergslagens artilleriregemente till (750,000 + 150,000 =) 900,000 kronor.

Departementschefen har i förevarande sammanhang framlagt förslag rörande tillgodoseendet av behovet av skjutfält för Bergslagens artilleriregemente och i sådant hänseende förordat, att ett område om tillhoppa 10,546 hektar, beläget i trakten av Villingsberg & Kilsbergen, tagas i anspråk. Området utgöres, fränsett två jämförelsevis obetydliga områden, av staten tillhörig och av domänstyrelsen disponerad mark.

Utskottet.

I motionerna I: 289 och II: 409 har, med hänsyn till områdets speciella lämplighet och betydelse för friluftslivet och till den utrymning av områdets bofasta befolkning, som ockupationen för skjutfältsändamål måste medföra, framhållits, att ianspråktagandet framför allt ur sociala synpunkter är ägnat ingiva allvarliga betänkligheter. Då även betydande ekonomiska värden måste offras vid den föreslagna förläggningen av skjutfältet, hava motionärerna föreslagit en förnyad förutsättningslös utredning i frågan.

Av utredningen i ärendet framgår, att ett stort antal områden rekognoscerats men att endast tre ansetts kunna komma i fråga för förläggning av skjutfältet. De militära myndigheterna hava bestämt avstyrkt en förläggning till två av dessa områden, nämligen Älvdalen och Hede. Departementschefen har anslutit sig till denna uppfattning. Icke heller utskottet finner dessa områden med hänsyn till deras avlägsna belägenhet böra komma i fråga såsom skjutfält för i mellersta Sverige stationerat förband.

Av de till förläggning för skjutfält ifrågasatta områdena återstår sålunda endast det s. k. Villingsbergsområdet. Ötvivelaktigt kommer ett ianspråktagande av detta område att medföra olägenheter såväl av ekonomisk som social karaktär. Det synes emellertid utskottet vara uppenbart, att dylika olägenheter över huvud taget icke kunna undvikas vid ordnandet inom icke allt för långt avstånd från förläggningssorten av ett skjutfält av den storleksordning, varom här är fråga. I likhet med departementschefen finner utskottet det nödvändigt, att bedömandet av frågor av denna art måste få formen av en avvägning mellan å ena sidan de skäl som tala för ett markområdes ianspråktagande för militärt ändamål och å andra sidan de olägenheter som därigenom uppstå. Ur angivna synpunkter finner utskottet sig kunna biträda det av departementschefen framlagda förslaget att förlägga Bergslagens artilleriregementes skjutfält till Villingsberg. Utskottet förutsätter därvid, att intrång på fritidsområdet icke göres i vidare mån än vad som är oundgängligen nödvändigt för skjutfältets ändamålsenliga utformande. Vad departementschefen anført i fråga om villkoren för upplåtelsen av den under

domänstyrelsens förvaltning varande delen av området har icke givit utskottet anledning till erinran.

Departementschefen har beräknat, att gottgörelse skall beredas domänverket med 750,000 kronor, av vilket belopp 650,000 kronor avsetts för uppförande av vissa nybyggnader i stället för sådana inom området, som måste nedläggas, samt 100,000 kronor för beredande av ersättning till arrendatorer för tvångsförflyttning. I motionerna I: 290 och II: 410 har hemställts, att det för ersättning till arrendatorer beräknade beloppet höjes till 150,000 kronor. Till stöd härför hava motionärerna bland annat framhållit, att arrendatorerna (körarna) komme att få vidkännas avsevärda ekonomiska förluster, inte bara på grund av realisationsförlust å inventarier, redskap, maskiner och kreatur, utan även på grund av att de tvingades överge sitt yrke som jordbrukare och körare samt övergå till annan sysselsättning. Särskilt syntes detta bliva fallet för de äldre arrendatorerna. En uppskattning av dessa förluster vore mycket svår att göra, men att arrendatorerna i görligaste mån borde hållas skadeslösa måste anses som självklart. Motionärerna hava ansett, att en förutsättning för att det av departementschefen för ändamålet beräknade beloppet skulle förslå syntes vara, att arrendatorerna kunde hänvisas till av domänverket iordningställda bostäder och att de i övrigt kunde beredas sysselsättning genom skogsarbete och arbete på skjutfältet. En mycket försiktig värdering av de förluster, för vilka arrendatorerna borde hållas skadeslösa, gäve vid handen ett medelsbehov av i det närmaste 150,000 kronor.

Utskottet, som uppmärksammat, att departementschefen givit uttryck åt den uppfattningen, att skjutfältets tillkomst icke kommer att medföra någon minskning av tillgången på arbete för de skogstorpene m. fl., som nu äro bosatta inom området, finner det uppenbart, att arrendatorerna böra hållas skadeslösa för det intrång skjutfältets anläggande för deras vidkommande innebär. Utskottet, som anser sig kunna utgå från att synpunkter liknande dem, åt vilka motionärerna givit uttryck, legat till grund vid beräklandet av storleken av den summa, som angivits erforderlig för ändamålet, utgår från, att om i samband med träffandet av definitiva uppgörelser det skulle visa sig att det beräknade beloppet icke förslår, frågan om ytterligare medelsanvisning för ändamålet av domänstyrelsen underställes Kungl. Maj:ts prövning.

Departementschefens beräkningar rörande övriga kostnader för områdets anläggande liksom vad departementschefen i övrigt anfört i frågan har icke givit utskottet anledning till erinran. Utskottet biträder alltså förslaget om anskaffande av ett skjutfält för Bergslagens artilleriregemente i trakten av Villingsberg för en kostnad av 900,000 kronor.

Av vad utskottet ovan anfört framgår, att utskottet avstyrker motionerna I: 289 och II: 409 samt I: 290 och II: 410.

Utvidgning av Hallands regementes kasernområde. I skrivelse den 7 december 1942 har *arméförvaltningens fortifikationsstyrelse* hemställt om anvisande av 53,000 kronor för förvärv för en köpeskilling av 2 kronor per kvadrat-

meter av ett Halmstads stad tillhörigt markområde, å vilket avsåges uppföras garage för Hallands regemente. Vidare har styrelsen i skrivelse den 16 april 1943 föreslagit inköp av ett Wallbergs fabriks aktiebolag tillhörigt, angränsande område om 58,300 kvadratmeter samt beräknat de sammanlagda kostnaderna för förvärven till 225,000 kronor.

Departementschefen har i ärendet anfört följande.

Hallands regementes kasernområde har i stor utsträckning tagits i anspråk för bebyggelse. Plats för vissa ytterligare byggnader, som äro erforderliga, kan svårigen beredas utan utvidgning av kasernområdet. Den nya bebyggelsen är i viss mån betingad av regementets omorganisation till cykelregementet men sammanhänger även med den förlängda tjänstgöringstiden för de värnpliktiga, vilken medför behov av exercis- och lektionsbyggnader, baracker för förläggning under regementsövningar o. s. v. De nybyggnader, som i första hand avses skola komma till utförande, äro varmgarage, för vilka medel redan finnas anvisade (proposition 1942:34, riksdagens skrivelse nr 30). Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, ha bland övriga nybyggnadsbehov även upptagits motorverkstäder och cykelreparationsverkstäder. Då dylika verkstäder av praktiska skäl lämpligen böra förläggas i anslutning till motorfordons- och cykelgaragen, synes det önskvärt, att vid bestämmandet av plats för garagen hänsyn jämväl tages till verkstadsanläggningarna, ehuru dessa för närvarande icke äro aktuella. Vad särskilt motorverkstäderna beträffar vill jag dock ifrågasätta, om icke möjlighet föreligger att framdeles anordna en för Hallands regemente och Hallands flygfottilj gemensam anläggning. Såsom av årets statsverksproposition (kapitalbudgeten: bil. 2) framgår, har dock frågan om bilverkstad för flygflottiljen tills vidare ställts på framtiden.

Arméförvaltningens fortifikationsstyrelse har föreslagit inköp av ett öster om Hallands regementes kaserner i anslutning till kasernområdet beläget markområde med en areal av 81,000 kvadratmeter. Av detta område äger Halmstads stad något mindre än en tredjedel och Wallbergs Fabriks Aktiebolag återstoden. Vid värdering har det staden tillhöriga området numera åsatts ett medelvärde av 2 kronor 10 öre per kvadratmeter, medan motsvarande värde för bolagets mark upptagits till 2 kronor 40 öre. Fortifikationsstyrelsen har med staden träffat preliminärt avtal om förvärv av stadens andel av området för en kostnad av 2 kronor per kvadratmeter, medan bolaget under åberopande av vissa pågående utredningar rörande ifrågasatt vägomläggning m. m. funnit sig icke kunna medverka till någon försäljning.

Såsom av redogörelsen i det föregående framgår har jämväl undersökts möjligheten av att förlägga ifrågavarande byggnader till annan plats inom eller utom regementets kasern- och övningsområde. Någon lämplig plats har emellertid icke kunnat utfinnas. Med hänsyn till att för närvarande endast varmgarage avses skola uppföras och då enligt verkställd utredning dessa skulle kunna rymmas inom stadens del av ifrågavarande område, har fortifikationsstyrelsen såsom en godtagbar lösning i sin första skrivelse i ämnet föreslagit förvärv allenast av den staden tillhöriga delen av området för en kostnad av i runt tal 53,000 kronor.

Genom en dylik åtgärd skulle visserligen det aktuella markbehovet bliva tillgodosett, men för den ytterligare bebyggelse, som kan komma till stånd vid detta förband, torde markfrågan bliva än mer svårlöst. Man torde nämligen kunna utgå ifrån att i kasernernas närhet belägen, ännu obebyggd tomtmark kan komma att tagas i anspråk för andra ändamål eller att värdet å denna mark kan komma att stegras i och med att bebyggelsen ökas. Jag finner det därför välbetänkt att i ett sammanhang förvärras såväl stadens

som bolagets andelar av ifrågavarande område, därvid för bolagets vidkommande expropriationsförfarande bliver erforderligt. Då jag finner de av arméförvaltningens fortifikationsstyrelse verkställda kostnadskalkylerna kunna godtagas som underlag för anslagsberäkningarna, uppskattar jag medelsbehovet till 225,000 kronor.

Utskottet.

Av den lämnade redogörelsen framgår, att arméförvaltningens fortifikationsstyrelse i sin skrivelse den 7 december 1942 såsom en godtagbar lösning föreslagit förvärv allenast av förenämnda Halmstads stad tillhöriga markområde om 22,700 kvadratmeter, vilket förvärv skulle draga en kostnad av 53,000 kronor. Departementschefen har funnit, att genom en dylik åtgärd visserligen det aktuella markbehovet skulle bliva tillgodosett, men framhållit, att för den ytterligare bebyggelse, som kunde komma till stånd vid detta förband, markfrågan syntes bliva än mer svårlöst, och för den skull föreslagit, att i ett sammanhang förvärvas jämväl det Wallbergs fabriks aktiebolag tillhöriga området om 58,300 kvadratmeter. Av handlingarna i ärendet framgår, att bolaget förklarat sig icke kunna medverka till någon försäljning förrän vissa trafikfrågor, som berörde området, vunnit sin lösning. Departementschefen har ansett sig böra räkna med att expropriationsförfarande blir erforderligt.

Utskottet har icke haft något att erinra mot att utvidgningen av Hallands regementes kasernområde kommer till stånd inom den av departementschefen angivna kostnadsramen. Utskottet förutsätter emellertid, att frågan om de föreslagna markförvärven göres till föremål för ytterligare utredning, innan definitivt beslut i ärendet fattas, och att därvid särskild uppmärksamhet ägnas spörsmålet om ordnandet av de omstridda trafikfrågorna.

Förvärv av mark för skjutbana för Livregementets husarer. Genom beslut av 1941 års riksdag anvisades medel för anläggande av en kulsprute-skjutbana för garnisonen i Skövde. Stora svårigheter föreligga emellertid alltjämt beträffande skjututbildningen för i Skövde förlagda truppförband. Sålunda stå förutom kulspruteskjutbanan endast två skjutbanor, Skaraborgs pansarregementes (tidigare Skaraborgs regementes) bana med 24 tavelställ och Göta trängkårs bana med 12 tavelställ, till förfogande. Banorna disponeras omväxlande av Skaraborgs pansarregemente, Livregementets husarer och Göta trängkår, vartill jämväl kommer ett signalkompani, som jämlikt 1942 års försvarsbeslut avses att förläggas till Skövde. Av dessa båda banor är endast den förstnämnda användbar för skjutning med automatvapen.

I skrivelse den 11 september 1941 angående medelsbehovet för budgetåret 1942/43 anmälde *arméförvaltningen*, att åtgärder erfordrades för förbättrande av Livregementets husarers och Göta trängkårs skjutbaneförhållanden.

Sedan utredning i ärendet verkstälts, framlade *arméförvaltningens fortifikationsstyrelse* i skrivelse den 19 januari 1942 förslag i ämnet. Förslaget gick ut på att den mark, å vilken Göta trängkårs skjutbana är belägen, skulle försäljas till Skövde stad samt att annan mark skulle förvärvas för anläggande av två skjutbanor för Livregementets husarer och Göta trängkår.

Sedermera har fortifikationsstyrelsen i skrivelse den 17 februari 1943 inkommit med nytt förslag i ämnet. Jämväl detta förslag förutsätter anläggande av nya skjutbanor för sistnämnda båda förband.

Departementschefen har anfört följande.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår äro möjligheterna till skjututbildning för i Skövde förlagda truppförband icke tillfredsställande. Den nyligen färdigställda kulspruteskjutbanan, avsedd för garnisonen i dess helhet, torde i och med att Skaraborgs regemente organiserats såsom pansarregemente behöva tagas i anspråk företrädesvis för detta regementes räkning. Den i anslutning till kulspruteskjutbanan belägna skolskjutningsbanan erfordras även för pansarregementets behov. För återstående förband — Livregementets husarer, Göta trängkår och ett signalkompani — står för närvarande endast en bana, den s. k. skarpskjutningsbanan, till förfogande, varjämte under beredskapstiden jämväl en civil skjutbana användes för den militära skjututbildningen. Sistnämnda bana är emellertid icke lämplig såsom militär skolskjutningsbana, varför man för framtiden icke torde böra räkna med densamma. Skarpskjutningsbanan, som hittills utnyttjats gemensamt av Livregementets husarer och Göta trängkår, kan icke tillnärmelsevis fylla behovet sedan enligt de nya utbildningsbestämmelserna skjututbildningen givits en mera framträdande plats än tidigare. Jag anser därför, i likhet med arméförvaltningens fortifikationsstyrelse, att Livregementets husarer och Göta trängkår böra disponera var sin bana, varvid husarregementets bana, som med hänsyn till kavalleriets beväpning måste vara användbar för skjutning med automatvapen, bör kunna utnyttjas jämväl av signalkompaniet. Då även vid trängen viss utbildning med automatvapen förekommer är det givetvis ett önskemål, att sådan utbildning om möjligt skall kunna bedrivas jämväl vid trängkårens bana. Om det visar sig nödvändigt torde det dock låta sig göra att i detta avseende hänvisa trängkåren till någon av de övriga banorna.

Fortifikationsstyrelsen har föreslagit nedläggande av den nuvarande gemensamma banan och anläggande av två nya skolskjutningsbanor. För egen del kan jag icke finna det motiverat att nedlägga den gemensamma banan, som alltjämt är fullt användbar såsom skolskjutningsbana för eldhandvapen och där tillräcklig mark disponeras för att möjliggöra breddning av skjutvallen och anläggande av ytterligare ett antal tavelställ om så erfordras. För Skövde stad torde banan icke innebära någon större olägenhet, ehuru det med tanke på stadens framtida utveckling kan vara av intresse för staden att redan nu förvärva marken i fråga. Ur ekonomisk synpunkt finner jag det för statsverket förmånligast att bibehålla denna skjutbana och därigenom undvika de relativt stora kostnader, som äro förbundna med en nyanläggning. Jag föreslår således, att ifrågavarande bana, som ligger väl till i förhållande till Göta trängkårs kaserner, ställes till kårens förfogande samt att en ny bana, användbar även för skjutning med automatvapen, anlägges för Livregementets husarer. Sistnämnda bana bör jämväl få disponeras av signalkompaniet. Beträffande plats för denna bana synes det önskvärt, att densamma förlägges omedelbart norr om och i anslutning till pansarregementets skolskjutningsbana, varigenom i viss utsträckning kronan tillhörig mark kan utnyttjas. Av fortifikationsstyrelsen verkställd undersökning rörande möjligheterna att förvärva den ytterligare mark — del av fastigheten Våmb Lillegården 3¹⁶ — som oundgängligen erfordras, har utvisat, att någon frivillig uppgörelse icke kan åstadkommas. Vid sådant förhållande och då någon medverkan från stadens sida icke synes vara att påräkna torde expropriation böra tillgripas. Med utgångspunkt från distriktlantmätaren Bondes år 1941 verkställda värdering synes området kunna åsättas ett värde av 6,680 kronor. Försiktigtvis

anser jag mig emellertid böra, eftersom expropriationsförfarande skall tillgripas, beräkna det för ändamålet erforderliga anslagsbeloppet till 8,000 kronor.

Beträffande skjutbaneanläggningen har Kungl. Maj:t i den till årets riksdag avlåtna propositionen nr 222 gjort framställning om erforderliga medel.

För markförvärvet i fråga beräknar jag sålunda i enlighet med det anförda ett belopp av 8,000 kronor.

Utskottet.

Utskottet delar departementschefens uppfattning, att Livregementets husarer och Göta trängkår böra disponera var sin skjutbana.

Arméförvaltningens fortifikationsstyrelse har föreslagit, att den nu för de båda förbanden gemensamma skjutbanan skall nedläggas och att för vardera förbandet skall anläggas en ny skjutbana. En dylik lösning har förordats jämväl i den i ämnet väckta motionen. Departementschefen har emellertid icke kunnat finna det motiverat att nedlägga den gemensamma banan, som alltjämt är fullt användbar och där tillräcklig mark disponeras för utvidgning om så skulle erfordras, och har ur ekonomisk synpunkt funnit för statsverket förmånligast att bibehålla denna bana. Utskottet ansluter sig på av departementschefen anförda skäl till förslaget att endast en ny skjutbana anläggas, avsedd för Livregementets husarer och signalkompaniet. I enlighet med departementschefens förslag torde för erforderligt markförvärv för denna bana böra anvisas 8,000 kronor.

Av vad utskottet sålunda anført framgår, att utskottet icke ansett sig kunna tillstyrka motionen II: 384.

Sammanfattning och hemställan.

Sammanfattningsvis har departementschefen beräknat medelsbehovet för genomförande av i propositionen avsedda markförvärv enligt följande.

1. Skjutfält för Bergslagens artilleriregemente	900,000
2. Utvidgning av Hallands regementes kasernområde	225,000
3. Förvärv av mark för skjutbana för Livregementets husarer	8,000
	Summa kronor 1,133,000

För mötande av oförutsedda utgifter har emellertid det anslag, som bör anvisas för ovannämnda ändamål, ansetts böra bestämmas till i avrundat tal 1,160,000 kronor.

Utskottet.

Departementschefens förslag, att för markförvärvens genomförande anvisas ett anslag av 1,160,000 kronor, har icke givit utskottet anledning till erinran. Utskottet hemställer,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 289 och II: 409, I: 290 och II: 410 samt II: 384, till *Skjutfält för Bergslagens artilleriregemente m. m.* å kapitalbudgeten under försvarsväsendets fastighetsfond, armé-

förvaltningens delfond, å riksstaten för budgetåret 1943/44 anvisa ett investeringsanslag av 1,160,000 kronor.

Stockholm den 21 juni 1943.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

1:o) beträffande skjutfält för Bergslagens artilleriregemente och förvärv av mark för skjutbana för Livregementets husarer

från första kammaren: herrar *Johan Bernhard Johansson, Oscar Olsson, Pauli, Gränebo, Torsten Ström, Lindström, Bäcklund, Carlström, Åqvist, Gullström* och *Sundberg*; samt

från andra kammaren: herrar *Jonsson* i Eskilstuna, *Törnkvist, Skoglund* i Doverstorp, *Ward, Hansson* i Rubbestad, *Persson* i Tidaholm, *Bergström, Mårtensson, Nilsson* i Steneberg, *Lindholm, Eriksson* i Frägsta och *Olsson* i Kullenbergstorp.

2:o) beträffande utvidgning av Hallands regementes kasernområde

från första kammaren: herrar *Johan Bernhard Johansson, Joh. Nilsson* i Malmö, *Oscar Olsson, Torsten Ström, Lindström, Bernhard Nilsson, Sven Larsson, Andréén, Heiding, Bäcklund, Åqvist* och *Persson* i Skabersjö; samt

från andra kammaren: herrar *Jonsson* i Eskilstuna, *Törnkvist, Skoglund* i Doverstorp, *Eriksson* i Stockholm, *Andersson* i Prästbol, *Ward, Hansson* i Rubbestad, *Bergström, Nilsson* i Steneberg, *Lindholm, Pettersson* i Dahl och *Eriksson* i Frägsta.

Reservationer:

1) av herr *Pauli*;

2) av herr *Åqvist*, som ansett att utskottet med bifall till motionerna I: 289 och II: 409 bort föreslå riksdagen att avslå Kungl. Maj:ts förslag om skjutfält för Bergslagens artilleriregemente och hemställa om förnyad förutsättningslös utredning i frågan;

3) av herr *Sundberg*.
